

Egy képzőművészeti kiállítás – sőt valójában bármely kiállítás megnyitása – a néprajztudományban bevett terminológiával élve, átmeneti rítusként értékelhető, érzékeny pillanata az időnek. A reflexió és az önreflexió kitüntetett alkalmaként működik – az esetek többségében, és jó esetben... Persze számos vonzó lehetőséget kínál egy-egy ilyen alkalom a főlkért megnyitó személyiségnek saját magáról közlendőnek vélt információk megosztására is az őt kényszerűségből udvariasan hallgató közönséggel. S beszél magáról a megnyitó személyiség, többé-kevésbé érintve az aktuális kiállítást, a műveivel szereplő művész személyiségét, alkotásait és az ezekkel összefüggő érdemi közlendőket... Ez szerintem nem szép dolog!

Kemecsi Lajos 29

LÉVAI ÁDÁM
GRAFIKUSMŰVÉSZ
„LÉTVÁGY” CÍMŰ
KIÁLLÍTÁSÁNAK
MEGNYITÁSA

Szóval, be kell hogy valljam, én is engedek annyiban ennek a – tényleg szinte ellenállhatatlan – vágnak, hogy elárulom, mélyen elfogult vagyok a most megnyíló kiállításon szereplő művésszel, Lévai Ádámmal kapcsolatban. S persze nem azért, mert a földtörténeti korok kezdete óta ismerem és barátok vagyunk, s azért sem, mert én is balkezes vagyok! De micsoda különbség van itt a két bal kéz között! Azért vagyok elfogult, mert évtizedek óta ellenállhatatlanul magával ragad engem Lévai Ádám művészi teremtő ereje, a vizualitáson keresztül megtapasztalható lendülete, egyben kivételes érzékenysége, műveinek lenyűgöző finomsága és egyben a brutalitásig őszinte kisugárzása. Szóval kérem, tisztelt hallgatóság, én elfogultságot jelentek.

Ádám köztudomásúlag éjszaka alkot. Ilyenkor határtalan képzelőerővel szárnyal, szinte egyetlen vonallal alkotva meg rajzait. A mitológiai–történelmi szereplők, lények éjszaka sokkal közelebb vannak hétköznapi világunkhoz, s ő kihasználja ezeket a kínáló alkalmakat, és műveiben számunkra is közvetíti az általa megtapasztalt, gyakran megszenvedett élményeket. Alkotásait célszerű alaposan megnézni, fölfedezni bennük és általuk a számos elágazó történetet, jelenséget, hangulatot és érzést. A most itt kiállított művekben el lehet veszni. És igenis tessék bennük elveszni! Követni a vonalat és a művészt olyan utakra, ahová csak a legbátrabbak juthatnak el és csak a rendkívüli koncentrációval dolgozók képesek megragadni e kompozíciók lényegét.

Lévai Ádám rajzolás közben járja a művészi teremtés kínban-boldogságban fogant útját. Az így készülő képek a tudata mélyéből, a tudatalatti környékéről, annak ismeretlen sarkaiból szabadulnak ki. Aki rájuk pillant, majd belefeledkezik mélységeikbe, talán egyetért velem abban, hogy a racionalizmus kultuszai előtti időkből érkeztek ide közénk. A műveken a vonal méltósága, ugyanakkor a művész egyéni humora és örök játékosága magával ragadó szépséggel telíti – akár az ijesztőnek ható torzszülöttek komfortzónákat fölszámoló – szókimondását is. Ádám rajzai a már emlegetett bal kéz által alkotott vonalaknak köszönhetik gordiuszi bonyolultságnak álcázott magával ragadó könnyedségüket. A végtelen és teljes összefüggést képviselő vonalak szinte zenei harmóniát idéző áramlása és lendülete különleges viszonyt ápol a témák súlyosan gravitáló corpusaival.

Ádámnak ezen a kiállításon látható művei a közelünkben/bennünk pulzáló tudatalatti világból és a közvélekedés szerint a 21. század harmadik évtizedére már messze eltávolodott antik mitológiából egyaránt hoznak jeleket. S csak halkán – szinte mellékesen – kérdezem meg, hogy biztosan olyan távol van-e tőlünk a mítoszok rejtélyes világa?

Nyilván nem a szuperhős filmek mozijegypénztárakat zsongító kollekciójára, sokkal inkább a megmagyarázhatatlan és a félelmeket generáló világértelmezésre vágyó fantasztikus társadalmi igényre utalok most. Azt is csak halkán jelzem, hogy a modern múzeumok – így a napokon belül megnyíló új Néprajzi Múzeum – kiállításai és tudományos kutatásai is kell hogy foglalkozzanak ezekkel az évezredes, ha nem évtizedes mitológiából és biológiai státusunk gyötrelmeiből is generálódó kérdésekkel. Ezek a témakörök persze szoros kapcsolatban állnak a bennünk lakozó ismeretlennel, miként azok a gesztusok, tekintetek, metakommunikációs jelzések is, melyek szintén felismerhetők Lévai Ádám alkotásain szereplő lényeken¹, akik bizony-bizony, többnyire mi magunk vagyunk. A *Sába lélekvihara* és az *Ulysses anima* című képek közvetlen gesztusként reagálnak az imént jelzettekre. Kudarcos, más-kor sikeres, magával ragadóan életteli kísérleteinkről küldenek impulzív jelzéseket Lévai Ádám ma itt megnyíló kiállításon látható művei is.²

A modern múzeumi tematika és különösen a társadalmi múzeumok számára az identitás kérdésköre megkerülhetetlen. A múzeumi szerepvállalást árnyalja, hogy a hagyomány az identitás médiumaként működik, és a hagyományok fenntartása vagy megmentése a társadalmak morális feladata.³ Számomra Lévai Ádám ezen a tárlaton látható *Gyökéremlékezet* című alkotása közvetlenül földidéz ezen tematika mélységeit. A lokális, regionális, a felekezeti, a szociális identitás mind része az egyének, családok s tágabb közösségek önmeghatározásának, aktív ágense a változó emlékezetpolitikának. A nemzeti és az európai identitás viszonya a kulturális szabadsághoz eltérő értékrendet képvisel. Az egyén azonosságtudatának mindkét összetevője,

vagyis az individuális minőségét, egyszerűségét képviselő személyes identitás, illetve a társadalmi minőségét megjelenítő szociális identitás egyaránt történeti jellegű. A kollektív emlékezet és az identitásfolyamatok komplex viszonya a vonatkozó kutatások fontos általános megállapítása. A kulturális antropológia, az etnológia egyaránt kiemelt témaként foglalkozott az elmúlt évszázadban a maszkviselés, a maszkok üzeneteivel. *Mephisto* és *Othello* maszkjainak a kiállításon látható művészi megfogalmazása szervesen illeszkedik a múzeumi gyűjtemények tárgyait újra és újra értelmezni kívánó, a formációs folyamatokat mélységükben vizsgáló elmélyült munkához.

Amikor Ádám megkeresett, hogy elvállalnám-e a kiállítás megnyitását még nem ismertem a rajzok között szereplő *Lélek-rabló Őrdög totem* című művét. Szóval igazoltan nem azért vállaltam el a megtisztelő fölkérést, mert ez a rajz témáját illetően nyilvánvaló módon közel áll a hivatásomhoz – mármint a néprajzkutatáshoz és nem a rabláshoz! – és szinte koncentrátumként tartalmazza a megvalósítás előtt álló néprajzi múzeumi állandó gyűjteményi kiállítás egyik, közel kétszáz négyzetméteresre tervezett egységének lényegét! Pedig ezt teszi.

A *Farkast kiáltó* című rajzzal kapcsolatban érdemesnek ítélem idézni a közismert etológus Csányi Vilmosnak az egyik sikerkönyvében, *A kutyák szőrös gyerekek. Bukfenc és Jeromos a tudomány szolgálatában* címűben olvasható részletet a szelídített farkasokról: „Maglehetősen sokat tudunk a fogságban tartott, szelídített farkasok viselkedéséről. Ha a kölyköt még szemének kinyílása előtt elveszik az anyjától és nagyon gondosan ápolják, táplálják, aránylag könnyen (de nem könnyen) megszelídül. Megtanulja a gátolt harapást, szívesen követi gazdáját és számos, a falkában ismert viselkedésmintázatot az emberrel kapcsolatban is alkalmazni tud.”⁴ A kiállításon látható megragadó művön az embert látjuk a farkas viselkedésmintázatot mutatni és a „vad” állapotokat humanoid mimikával. S kiben nem merül föl, akár csak a jelenben pusztító háborúk miatt is, az ún. emberi viselkedésen elrémülni?

Nem céloim minden egyes kiállított műről beszélni és gyakorlatilag lezárásként csak két első hallásra talán váratlanul távoli momentumot kívánok felidézni.

Az egyik nagy budapesti művészeti galéria honlapján szerepel a most, itt, a tatai várban kiállító művész a portfólió részeként és a kiváló marketing képességekkel bíró kereskedő a hiteles szakmai információkat követően fölteszi az internetes olvasó számára – és egyébként sokunk számára kézenfekvő kérdést: „Önnek is van Lévai Ádám képe?” Nekem több is, és nagyon szeretem őket – s erre biztatok másokat is. Tapasztalják meg ezt az érzést!

S végül csak egyetlen reflexió. Múlt héten nyílt meg az 59. Velencei Biennálé, a kortárs képzőművészet egyik világszínvonalú rendezvénye. A szakmai megnyitó közben jelentkezett Ádám a telefonomon, és mikor jeleztem neki, hogy éppen hol vagyok, ennyit írt: „Hűha! Majd mesélj
32 milyen volt a nagy vonulatokkal találkozni...”

Nos, ilyen – mint amit ma itt megismerhetünk, és engedhetjük, hogy magával ragadjon!

Felhasznált irodalom

Csányi Vilmos

2012 *A kutyák szőrös gyerekek. Bukfenc és Jeromos a tudomány szolgálatában.* Budapest

Giddens, Anthony

1994 *Living in Post-Traditional Society.* In: Beck, Ulrich – Uő. – Lash, Scott: *Reflexive Modernization. Politics, Tradition and Aesthetics in the Modern Social Order.* Cambridge, 56-109.

Hemrik László:

2001 A vágy előképei Lévai Ádám rajzai elé. *Élet és Irodalom* 2001. február 9. LXV. évf. 6. sz. 3. o.

Jakab Albert Zsolt

2012 *Emlékköltés és emlékezési gyakorlat. A kulturális emlékezet reprezentációi Kolozsváron.* Kolozsvár

Jász Attila

1994 Vonalak titánja. Töredékek a Művészről Lévai Ádám vonalrajzai alapján 151-155. In. *Tata Veduta Szépművészeti Antológia* (Válogatta és szerkesztette Wehner Tibor) Tatabánya, 153.

¹ S persze fölbukkannak a szörnyek, de ezekkel a művész megbirkózik és művei által uralkodik rajtuk – Vö. Jász 1994. 153.

² Vö. Hemrik 2001. 3.

³ Giddens 1994. 65. idézi Jakab 2012. 48.

⁴ Csányi 2012. 37.

– Az élet a mindenkor megújuló.

Lévai Ádám
2012